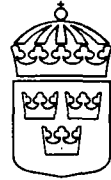

Bostadsutskottets betänkande

1989/90:BoU20

Ändring i naturresurslagen

1989/90
BoU20

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1989/90:126 om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. jämte sex motioner som väckts med anledning av förslaget. Vidare behandlas ett motionsyrkande från den allmänna motionstiden 1990.

Utskottet tillstyrker de i propositionen redovisade förslagen till lagändringar och avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats 14 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1989/90:126 föreslagit riksdagen att anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m

I propositionen sammanfattas dess huvudsakliga innehåll på följande sätt:

Förslaget innebär att tillkomsten och lokaliseringen av stora anläggningar med uppgift att slutligt omhänderta miljöfarligt avfall skall prövas av regeringen enligt 4 kap. NRL.

Det föreslås vidare att regeringens prövning i fråga om större förbränningsanläggningar utvidgas till att omfatta även andra anläggningar än sådana som är avsedda för eldning med fossilt bränsle.

Enligt förslaget skall vidare stora gruppstationer för vindkraft och stora anläggningar för lagring av naturgas prövas av regeringen.

Enligt gällande regler får anläggningar som skall prövas av regeringen enligt 4 kap. 1 § första stycket endast komma till stånd inom de s.k. högexploaterade kustområdena på platser där anläggningar av sådant slag redan finns. Enligt förslaget skall detta förbud inte omfatta sådana vindkraftsanläggningar och gaslager som nyss nämnts.

Den kommunala vetorätten skall finnas kvar som huvudregel. Endast i vissa noggrant angivna situationer och då för vissa särskilda typer

av anläggningar skall regeringen få meddela tillstånd utan att kommunfullmäktige dessförinnan tillstyrkt etableringen. I propositionen redovisas också förfarandet i prövningsärenden enligt 4 kap. NRL.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Motionerna m.m.

I detta betänkande behandlas

dels den under allmänna motionstiden 1990 väckta motionen:

1989/90:N325 av Lars Norberg (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att borttagandet av det kommunala vetot är en ur miljösynpunkt oacceptabel åtgärd.

dels de med anledning av proposition 1989/90:126 väckta motionerna:

1989/90:Bo56 av Elving Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1989/90:126 om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.

1989/90:Bo57 av Knut Billing m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen — med avslag på propositionens förslag i denna del — beslutar att det kommunala vetot skall bestå såvitt gäller anläggande av gruppstationer för vindkraft i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Bo58 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om en inskränkning av den kommunala vetorätten i NRL 4 kap. 3 §,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att lagfästa krav på alternativ och miljökonsekvensbeskrivningar.

1989/90:Bo59 av Erling Bager m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nyetableringar inom högexploaterade kustområden.

1989/90:Bo60 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1989/90:126 med förslag om ändring i lagen om hushållning med naturresurser såvitt avser 4 kap. 3 § i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar om ändring i naturresurslagen vad avser beteckningen för anläggningar avseende omhändertagande av miljöfarligt kemiskt avfall respektive kärnkraftens avfall i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prövnings- och beslutsprocessen vid lokalisering av "anläggning för miljöfarligt kemiskt avfall",

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om metod respektive former och tidpunkt för val av lokaliseringssort avseende anläggning vid slutförvaring av kärnavfall,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljökonsekvensbeskrivningar vid lokalisering av anläggningar som avses i 4 kap. NRL,

1989/90:Bo61 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen,
2. att riksdagen, vid avslag på yrkande 1, låter komplettera utredningen i ärendet,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om förbud för transport av högriskavfall från produktionsplats.

Företrädare för Miljöförbundet, Fältbiologerna i Huddinge och Föreningen mot atomsopor i Klipperås har inför utskottet framfört synpunkter i ärendet.

Utskottet

Inledning

Regeringens tillståndsprövning av vissa industrianläggningar infördes i byggnadslagen (1947:385) år 1973. Det primära syftet med bestämmelserna var att tillgodose hushållningen med mark- och vattenområden av stor betydelse från nationell synpunkt. Med hänsyn till den ingripande påverkan som miljöstörande verksamheter kan medföra föreskrevs att tillstånd till lokalisering av sådan verksamhet inte fick lämnas utan att den kommun till vilken verksamheten skulle förläggas hade tillstyrkt detta, det s.k. kommunala vetot.

Bestämmelser om prövningsplikt för etablering av vissa slag av nya anläggningar infördes sedan i NRL (4 kap.). I regeringens proposition om NRL (prop. 1985/86:3 s. 137) föreslogs beträffande det kommunala vetot att regeringen i vissa undantagssituationer skulle kunna lämna tillstånd utan hinder av att kommunen inte hade tillstyrkt etableringen. Huvudregeln skulle alltså vara att tillstånd inte skulle få meddelas om inte den kommun där etableringen skulle ske hade tillstyrkt detta. Vissa anläggningar kunde emellertid vara av sådan nationell betydelse att de måste kunna lokaliseras till någon plats inom landet. I sådana undantagssituationer borde det enligt uttalanden i förslaget finnas möjlighet för regeringen att låta riksintresset ta över det lokala intresset och ge tillstånd till anläggningen även om kommunen inte har tillstyrkt etableringen. Det påpekades att en sådan möjlighet att i speciella fall lämna tillstånd mot en kommuns vilja måste användas ytterst restriktivt.

Vid utskottsbehandlingen av NRL-förslaget i denna del (BoU 1986/87:3 s. 45) anförde bostadsutskottet bl.a. följande:

Vad rör frågan om inskränkning av det kommunala vetot vill utskottet förorda att denna fråga ytterligare övervägs inom regeringens kansli eller i annan ordning. Utan att närmare binda dessa överväganden anser utskottet, som också framgått ovan, att det mot en kommuns avstyrkan och med de förbehåll utskottet ovan givit uttryck för måste

vara möjligt att fatta beslut om lokalisering av sådana etableringar som skall prövas enligt NRL. En lösning på den fråga som nu behandlas bör utgå från detta synsätt. Det kan emellertid finnas anledning att ytterligare överväga bl.a. vilka utredningar m.m. som skall läggas till grund för ett tillståndsbeslut samt hur kommunens synpunkter m.m. efter tillåtlighetsprövningen skall komma till uttryck bl.a. i vad avser lokaliseringen i detalj och den närmare utformningen av anläggningen. Regeringen bör efter dessa överväganden och efter vederbörlig beredning för riksdagen lägga fram ett nytt förslag i frågan.

Riksdagen följde utskottets förslag att inte anta propositionsförslaget vad gällde möjligheten att inskränka det kommunala vetot.

I föreliggande betänkande behandlas de förslag till ändringar i NRL som regeringen nu förelagt riksdagen och som berör bl.a. prövningsplikten och det kommunala vetot vid viss industrietablering.

I miljöpartiet de grönas partimotion Bo61 yrkande 2 yrkas — för det fall att yrkande 1 inte bifalls — att riksdagen låter komplettera utredningen i ärendet. Som ett skäl för motionsyrkandet anförs att propositionen har pressats fram på mycket kort tid och att det på goda grunder kan ifrågasättas om regeringen inhämtat behövliga upplysningar och yttranden från berörda myndigheter m.fl., sammanslutningar och enskilda.

Utskottet kan konstatera att regeringen på mycket kort tid efter att den s.k. vetokommittén hade överlämnat sitt betänkande presenterat ett lagförslag i lagrådet och därefter förelagt riksdagen den proposition som nu behandlas. Ett 50-tal myndigheter, domstolar, universitet, intresseorganisationer och företag samt ca 200 kommuner har avlämnat remissvar. Därutöver har ungefär 100 skrivelser kommit in från politiska partiers lokalavdelningar, föreningar och enskilda. Frågan har således fått en bred och allsidig belysning. Utskottet avstyrker miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 2 om *komplettering av lagförslaget*.

Prövningspliktens omfattning

I 4 kap. 1 § NRL anges vissa slag av nya anläggningar som inte får utföras utan tillstånd av regeringen. Som exempel kan nämnas anläggningar för kärnteknisk verksamhet som prövas av regeringen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och anläggningar för eldning med fossilt bränsle om anläggningen har en tillförd effekt om minst 200 megawatt. I propositionen föreslås att alla förbränningsanläggningar med angiven effekt skall bli föremål för tillståndsprövning. Även vissa större gruppstationer för vindkraftverk och vissa anläggningar för lagring av naturgas föreslås bli prövningspliktiga. Som skäl för denna utvidgning av prövningsplikten anförs att det nu står klart att det kan bli aktuellt att utnyttja andra bränslen i storskaliga energianläggningar och att nu nämnda anläggningar har en omfattning och beskaffenhet som motiverar en prövning enligt NRL.

Andra anläggningar som föreslås bli prövningspliktiga enligt NRL är vissa anläggningar för behandling av miljöfarligt avfall. Tillståndsplikten enligt förslaget skall omfatta större anläggningar som förbränner eller på annat sätt slutligt omhändertar minst 10.000 ton miljöfarligt

avfall och där huvuddelen av avfallet härrör från andra inrättningar. Vad som skall förstås med miljöfarligt avfall finns definierat i propositionen (s. 25) som sådant kemiskt avfall som kan medföra skada på människors hälsa eller i miljön. Ledning får sökas i förordningen (1985:841) om miljöfarligt avfall. I förordningen, som utfärdats med stöd av bemyndigande i lagen (1985:426) om kemiska produkter, definieras särskilda huvudgrupper av avfall som miljöfarliga. Förordningen omfattar kemiskt och metallhaltigt avfall men inte kärnavfall.

Centerpartiet har i partimotionen Bo60 yrkande 2 hemställt att riksdagen beslutar att ändra NRL såvitt avser beteckningen för anläggningar som avses ta hand om miljöfarligt kemiskt avfall resp. kärnkraftens avfall. Enligt motionen ger nuvarande ordning ett intryck av att regeringen vill förringa riskerna för människor och miljö vid hanteringen av kärnkraftsavfallet. Begreppet miljöfarligt avfall bör enligt motionen avse alla ämnen som är skadliga för miljön, inklusive det radioaktiva avfallet.

I propositionen och i den lagstiftning som i övrigt berör dessa frågor innefattar begreppet miljöfarligt avfall inte kärnavfall. Hantering av kärnavfall ingår i en kärnteknisk verksamhet och regleras i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. I lagen definieras bl.a. begreppet kärnavfall och uppställs särskilda villkor för bedrivande av kärnteknisk verksamhet. Genom nuvarande ordning har intagits en strängare hållning till kärnavfall och dess hantering. Enligt utskottets mening är det, tvärtemot vad motionärerna synes anse, till fördel och i klarhetens intresse viktigt att *begreppet miljöfarligt avfall* i NRL är liktydigt med detta begrepp i andra lagar och förordningar. Utskottet tillstyrker regeringens förslag i denna fråga i 4 kap. 1 § första stycket 10 och 3 § andra stycket NRL och avstyrker centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 2.

Vissa nyetableringar inom de s.k. högexploaterade kustområdena

Enligt 3 kap. 4 § andra stycket NRL får prövningspliktiga anläggningar inte nyetableras i de högexploaterade kustområdena. I regeringsförslaget föreslås undantag från förbudet när det gäller prövningspliktiga gruppstationer för vindkraft och större lager av naturgas. Som skäl anförs att lokalisering av vindkraftsanläggningar måste kunna ske där vindförhållandena är tillräckligt goda, antingen på land, nära kustlinjen eller i vattnet utanför kusten. Större gaslager kan enligt propositionen behöva lokaliseras i närheten av de gasrör, som måste dras fram inom angivna områden.

I motion Bo59 (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att motivtexten bör ge uttryck för en ambition att lokalisera angivna anläggningar inom högexploaterade kustområden till sådana områden där större naturvärden inte går till spillo.

Utskottet delar den uppfattning som framkommer i motionen att anläggningarna så långt möjligt bör lokaliseras till sådana platser där de vållar minst skada på naturmiljön. Att sådana hänsyn till naturvär-

den skall tas vid prövningen framgår av bestämmelserna i NRL. Enligt 4 kap. 3 § första stycket NRL får tillstånd lämnas bl.a. om hinder inte möter på grund av bestämmelserna i 2 och 3 kap. NRL. I dessa kapitel återfinns grundläggande hushållningsbestämmelser och särskilda hushållningsbestämmelser för vissa områden i landet. Även om möjlighet öppnas enligt regeringsförslaget för *nylokalisering* av vindkraftsanläggningar och naturgaslager *inom högexploaterade kustområden* skall de grundläggande hushållningsbestämmelserna i NRL iakttas i ett prövningsärende. Vad motionärerna efterlyser finns således reglerat i lag. Några ytterligare motivuttalanden kan inte anses behövliga i sammanhanget. Ett särskilt tillkännagivande är därför inte erforderligt. Utskottet avstyrker motion Bo59 (fp).

Den kommunala vetorätten

Enligt nuvarande bestämmelser i 4 kap. 3 § NRL får tillstånd till vissa typer av industrilokaliseringar lämnas endast om kommunfullmäktige har tillstyrkt detta. I propositionen slås fast att detta alltså skall vara huvudregel. Det föreslås emellertid att undantag från det kommunala vetot skall kunna göras i vissa särskilda fall. Det är enligt propositionen näst intill nödvändigt att en anläggning, som från nationell synpunkt är synnerligen angelägen, skall kunna komma till stånd inom landet trots att de kommuner där lokalisering skulle kunna ske motsätter sig en etablering. Enligt förslaget skall undantag från vetorätten kunna göras under vissa förutsättningar för etablering av anläggning för kärnteknisk verksamhet om etableringen avser mellanlagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall, större förbränningsanläggningar, större gruppstationer för vindkraft, större naturgaslager och vissa större anläggningar för slutligt omhändertagande av miljöfarligt avfall.

För att undantag från vetorätten skall kunna göras fordras att det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att anläggningen kommer till stånd. Undantag för en anläggning får dock enligt propositionen inte göras om en lämplig plats anvisats inom en annan kommun som kan antas godta en lokalisering eller, i annat fall, om en annan plats bedöms vara lämpligare.

Det kommunala vetot tas upp i den motion som väckts under den allmänna motionstiden 1990 och i fem motioner som väckts med anledning av propositionen. Utskottet behandlar inledningsvis i detta avsnitt regeringens förslag och förslag i vissa motioner om det kommunala vetot utom i vad avser vindkraftsanläggningar. Frågan om kommunalt veto för sådana anläggningar kommer utskottet att behandla sist i avsnittet.

I centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 1 och vänsterpartiet kommunisternas partimotion Bo58 yrkande 1 yrkas avslag på propositionen såvitt avser inskränkningen av det kommunala vetot. I motion N325 (mp) yrkande 2 begärs ett tillägg om att borttagande av det kommunala vetot är en ur miljösynpunkt oacceptabel åtgärd. I

miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 1 och i motion Bo56 (c) yrkas att riksdagen avslår propositionen. Samtliga yrkanden behandlas såvitt nu är i fråga.

I centerpartiets partimotion anförs bl.a. att centerpartiets förslag på energipolitikens område innebär att en omställning och förnyelse av energisystemet kan ske utan att den kommunala vetorätten inskränks och att överenskommelser med kommuner kan ske på frivillig väg samt beslut fattas utan att den kommunala självstyrelsen åsidosätts. Ett avsteg från vetorätten kan enligt motionen endast diskuteras i de fall beslut oundgängligen måste fattas om lokalisering av en anläggning för omhändertagande av miljöfarligt avfall från hela landet, typ SAKAB.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion anförs att den kommunala vetorätten aldrig bör kunna inskränkas när det gäller energianläggningar. Miljöfarligt avfall bör enligt motionärerna i största möjliga utsträckning återvinnas i den mån det inte redan i produktionsledet kan förhindras uppkomma. Motionärerna tror att det då går att komma överens om en lokalisering på frivillig grund. Skulle det visa sig i framtiden att detta inte är möjligt i en konkret situation anförs att regeringen får återkomma till riksdagen med förslag till en mycket begränsad ändring av NRL. När det gäller landets kärnavfall anser motionärerna att detta måste tas om hand i Sverige men anför att det ännu inte finns tillräckliga kunskaper om lämplig teknik för destruktion eller långsiktigt förvar. Det är därför enligt motionen alldeles för tidigt att nu diskutera en lokalisering av en verksamhet som är okänd till sitt innehåll och inte nu motiverat att inskränka vetorätten.

I motion Bo56 (c) och miljöpartiets partimotion betonas bl.a. den kommunala självstyrelsen.

Utskottet gör följande bedömning om det kommunala vetot såvitt nu är i fråga. Grundtanken i plan- och bygglagen (PBL) och NRL är att kommunerna skall utöva ett starkt inflytande över den lokala miljön. Det kommunala vetot i NRL är ett uttryck för denna grundtanke. Bestämmelsen ger kommunerna ett inflytande inte bara över de markpolitiska frågorna utan även över frågan om en industri på grund av dess verksamhet bör tillåtas etableras i kommunen. Den kommunala självbestämmanderätten i dessa frågor skall alltså vara huvudregel. Såsom bostadsutskottet anförde i BoU 1986/87:3 s. 45 måste emellertid vissa anläggningar av stor nationell betydelse kunna lokaliseras inom landet. Det måste finnas möjlighet att i vissa speciella undantagssituationer mot kommunernas vilja fatta beslut om lokalisering. Utskottet vill dock liksom föredragande statsrådet i nu föreliggande regeringsförslag betona vikten av att stor restriktivitet iakttas vid regeringens prövning av om en viss anläggning skall undantas från vetorätten och att samförståndslösningar i första hand bör eftersträvas. Utskottet, som inte finner anledning till erinran mot lagförslaget beträffande utformningen av *det kommunala vetot*, förordar genom vad som nu sagts att riksdagen med bifall till regeringens förslag beträffande 4 kap. 3 § andra stycket NRL utom såvitt avser vindkraftsanläggningar avslår vänsterpartiet kommunisternas partimotion Bo58 yrkande 1, center-

partiets partimotion Bo60 yrkande 1 och miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 1 samt motionerna Bo56 (c) och N325 (mp) yrkande 2, samtliga yrkanden såvitt nu är i fråga.

I centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 3 hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om prövnings- och beslutsprocessen vid lokalisering av anläggning för miljöfarligt kemiskt avfall. När ett avsteg från den kommunala vetorätten måste ske föreslås i motionen att riksdagen på förslag av regeringen stiftar en tidsbegränsad lag som ger regeringen befogenhet att besluta om lokalisering av en viss anläggning av nationellt intresse för miljöfarligt kemiskt avfall som inte kan omhändertas decentraliserat. I förslaget till riksdagen skall enligt motionen redovisas varför en ny anläggning behövs och vilket beredningsarbete som genomförts för att anläggningen skall kunna komma till stånd samt motivet för det kommunala vetot. Denna modell skall enligt motionen ge garanti för att inget beslut om lokalisering av anläggning för miljöfarligt kemiskt avfall kan fattas utan att en öppen och demokratisk prövning har skett.

Frågan om ett beslut om lokalisering i strid mot en kommuns vilja skall fattas av riksdagen eller regeringen har diskuterats av vetokommittén. I en reservation som fogats till kommitténs betänkande riktas invändningar mot vetokommitténs förslag och föreslås i stället att riksdagen genom en särskild lag ger regeringen möjlighet att — när berörda kommuner utövat sin vetorätt — besluta om lokalisering av anläggning för miljöfarligt avfall. Innehållet i reservationen sammanfaller med vad som nu anförs i centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 3.

Att riksdagen stiftar en lag av innebörd att en speciell anläggning får placeras på en viss angiven plats torde enligt utredningen och föredragande statsrådet innebära utövande av en förvaltningsuppgift och således strida mot 11 kap. 8 § regeringsformen. Utskottet gör ingen annan bedömning. Det förslag som tas upp i motionen tar emellertid inte sikte på att riksdagen i lagen skall ange var en anläggning skall placeras. I stället föreslås att regeringen i en situation då inga lokaliseringsmöjligheter står till buds skall förelägga riksdagen ett lagförslag som är generellt utformat och som gör det möjligt för regeringen att fatta beslut om lokaliseringen av en viss typ av anläggning för miljöfarligt avfall.

Enligt regeringsformen får inte riksdagen genom lag fatta ett beslut som uttryckligen anges avse endast ett viss konkret fall. Inte heller får riksdagen fullgöra rättsskipnings- eller förvaltningsuppgift i vidare mån än som följer av grundlag eller riksdagsordningen. Riksdagen kan inte kringgå detta stadgande genom att välja lagformen för ett sådant beslut av förvaltningskaraktär på grund av förbudet mot lagstiftning i enskilda fall. Enligt förslaget i c-motionen skall lagen vara generellt utformat. Genom förslaget skulle i sak inget stå att vinna för att tillgodose det av motionärerna eftersträfvade syftet att ett beslut bör föregås av en öppen och demokratisk prövning. Den väg som anvisats i motionen bör således enligt utskottets mening inte läggas till grund för lagstift-

ning. Med det anförda avstyrker utskottet centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 3 om *prövnings- och beslutsprocessen vid viss lokalisering*.

I motion Bo57 (m) yrkas att riksdagen — med avslag på propositionen i denna del — beslutar att det kommunala vetot skall bestå såvitt gäller anläggande av gruppstationer för vindkraft. I motionen anförts att motionärerna i huvudsak biträder propositionens förslag men att de gör en annan bedömning än regeringen såvitt gäller undantag från vetorätten för vindkraftsanläggningar. Enligt motionärerna uppfyller en sådan anläggning inte kravet att det skall vara ur nationell synpunkt synnerligen angeläget att anläggningen kommer till stånd. Den mängd energi som kan produceras vid en enskild gruppstation för vindkraft kan enligt motionen inte sägas vara av nationell betydelse.

Även de ovan behandlade motionsförslagen från c, vpk och mp om det kommunala vetot omfattas av det nu diskuterade förslaget om vetots utformning avseende vissa vindkraftverk.

Utskottet vill påpeka att den kommunala vetorätten gäller oinskränkt för anläggningar som inte uppfyller de krav som ställs i regeringens förslag. Vetorätten kommer således allttjämt att gälla i alla de fall anläggningarna inte kan anses vara ur nationell synpunkt synnerligen angelägna. Det kan när det gäller vindkraft enligt utskottets mening inte uteslutas att den kommer att få en annan betydelse vid en omläggning av energiförsörjningen och bli ett sådant inslag i den kommande energiförsörjningen att föreslagen bestämmelse blir aktuell. Utskottet tillstyrker med det anförda propositionsförslaget i denna del och avstyrker vänsterpartiet kommunisternas partimotion Bo58 yrkande 1, centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 1 och miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 1 samt motionerna Bo56 (c) och N325 (mp) yrkande 2, samtliga dessa yrkanden såvitt nu är i fråga och motion Bo57 (m) om *det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar*.

Förfarandet i tillståndsärenden

Enligt motivuttalanden i propositionen skall en ansökan i ett prövningsärende enligt NRL i princip omfatta minst två alternativa lokaliseringplatser i olika kommuner. Undantag från skyldigheten att redovisa fullständiga uppgifter om alternativa platser i andra kommuner anges kunna medges endast i mycket speciella fall, t.ex. då det kan styrkas att etablering inte kan ske på annat än en plats. Det betonas också att krav på redovisning av mer fullständiga uppgifter om lokaliseringalternativ i olika kommuner bör ställas endast då ett undantag från den kommunala vetorätten kan bli aktuell. I en sådan situation krävs en avsevärt mer ingående analys av lokaliseringalternativ jämfört med en normal prövning enligt 4 kap. NRL.

Föredragande statsrådet har även diskuterat frågan om miljökonsekvensbeskrivningar skall krävas i prövningsärenden enligt NRL. Hon har därvid uttalat att miljökonsekvensbeskrivningar skall fogas till ansökan i varje ärende som är prövningspliktigt enligt 4 kap. 1 § NRL

och att detta skall regleras i lag när det utredningsuppdrag om miljökonsekvensbeskrivningar som naturvårdsverket och boverket har fått är redovisat.

I centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 5 och i vänsterpartiets partimotion Bo58 yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om behovet att lagfästa krav på miljökonsekvensbeskrivningar vid lokaliseringsprövning enligt 4 kap. NRL. I vpk-motionen föreslås uttryckligen att även kravet om alternativa lokaliseringsorter skall framgå av lag.

Utskottet vill när det gäller miljökonsekvensbeskrivningar hänvisa till att föredragande statsrådet anfört att krav på sådana beskrivningar skall framgå av lag men att en lagreglering bör anstå i avvaktan på resultatet av en pågående utredning i frågan. Enligt vad utskottet erfarit kommer utredningsuppdraget att redovisas under juni månad 1990. Det får enligt utskottets mening anses välbetänkt att avvakta resultatet av den pågående översynen. När det gäller att i lag reglera redovisning av lokaliseringsalternativ i prövningsärenden enligt 4 kap. NRL delar utskottet den bedömning som gjorts i regeringsförslaget. Det får således anses naturligt att vid tillämpningen av lagen också undersöka lämpliga lokaliseringsalternativ. Såsom tidigare anförts i detta betänkande skall bl.a. de grundläggande och särskilda hushållningsbestämmelserna iakttas vid tillståndsprövningen. Vidare skall vetorätten enligt lagförslaget inte kunna inskränkas om en lämplig plats för anläggningen anvisats inom annan kommun som kan antas godta en placering där eller, i annat fall, om en annan plats bedöms vara lämpligare. Det kan därför enligt utskottets mening inte anses erforderligt att i NRL reglera krav på lokaliseringsalternativ. Utskottet avstyrker med det anförda centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 5 och vänsterpartiets partimotion Bo58 yrkande 2 om *lagreglering om lokaliseringsalternativ och miljökonsekvensbeskrivningar*.

Utskottet vill i detta sammanhang betona att sedvanligt prövningsförfarande skall ske även vid etablering av en ny anläggning på en plats där det redan finns eller har funnits annan prövningspliktig anläggning.

Övriga frågor

I centerpartiets partimotion Bo50, yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om metod, former och tidpunkt för val av lokaliseringsort för anläggning för slutförvaring av kärnavfall. I motionen tas i denna del upp frågor om bl.a. hur kärnkraftens avfall skall förvaras. Enligt motionärerna är det för tidigt att bestämma var en anläggning för kärnavfallet skall lokaliseras. I stället bör arbetet enligt motionen inriktas på att utveckla långsiktigt hållbara och säkra förvaringsmetoder och först därefter bör i demokratisk ordning och utan att den kommunala vetorätten åsidosätts beslut träffas om lokalisering. I sista hand kan det enligt motionen bli nödvändigt att pröva om inte slutförvaringen bör lokaliseras i direkt anslutning till kärnergianläggningen för att minska transporter av farligt avfall.

Utskottet delar naturligtvis vad i motionen anförts om vikten av att utveckla långsiktigt hållbara och säkra förvaringsmetoder för anlägg-

ningar för slutförvar av kärnavfall. Den kommande prövningen av denna fråga kan för övrigt förväntas komma att ske i allt väsentligt i den ordning som skisserats i motionen. Utskottet kan inte inse att något väsentligt skulle stå att vinna med ett bifall till motionen. Utskottet avstyrker centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 4 om *lokaliseringssort för anläggningar för slutförvar av kärnavfall*.

Miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 3 tar upp frågan om transport av avfall. I motionen föreslås riksdagen hos regeringen begära förslag till lag om förbud mot transport av högriskavfall från produktionsplatsen. Av motiveringen framgår att motionärerna med högriskavfall avser miljöfarligt avfall och kärnavfall.

Enligt utskottets mening vore det naturligtvis önskvärt att *transporter av miljöfarligt avfall och kärnavfall* inte skulle behöva förekomma. Under överskådlig tid torde det emellertid vara nödvändigt med sådana transporter bl.a. därför att produktionsplatsen inte alltid är den mest lämpliga platsen för slutförvaring. Yrkandet kan därför inte bifallas. Utskottet avstyrker miljöpartiets motion Bo61 yrkande 3.

I motion Bo56 (c) och i miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 1, båda yrkandena såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen avslår lagförslaget i dess helhet. I de båda motionerna tas upp frågor som rör den kommunala vetorätten. I mp-motionen framförs därutöver att förslaget kan innebära en risk för köpslagan om miljöstörande etableringar för att undvika en tillämpning av lagen.

Utskottet vill för sin del anföra att risken för köpslagan kan vara större med en absolut vetorätt för kommunerna. Om sökanden inte kan nå en samförstånds lösning med en kommun får tillstånd till en etablering inte lämnas enligt nuvarande ordning. Några bärande skäl för ett avslag på *propositionen i övrigt* har inte framförts i motionerna. Utskottet avstyrker motion Bo56 (c) och miljöpartiets motion Bo61 yrkande 1, båda yrkandena såvitt nu är i fråga, och tillstyrker lagförslaget såvitt det inte behandlats ovan.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *komplettering av lagförslaget*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Bo61 yrkande 2,
res. 1 (mp), - avser mom. 1-10
res. 2 (c, vpk)
2. beträffande *begreppet miljöfarligt avfall*
att riksdagen med bifall till regeringsförslaget antar 4 kap. 1 § första stycket 10 och 3 § andra stycket NRL, såvitt nu är i fråga, med den lydelse som framgår av bilaga 1 till detta betänkande och avslår motion 1989/90:Bo60 yrkande 2,
res. 3 (c)
3. beträffande *nylokalisering inom högexploaterade kustområden*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Bo59,
res. 4 (fp)

4. beträffande *det kommunala vetot*

att riksdagen med bifall till regeringsförslaget antar 4 kap. 3 § andra stycket NRL, såvitt nu är i fråga, med den lydelse som framgår av bilaga 1 till detta betänkande och avslår motionerna 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga,

res. 5 (c)

res. 6 (vpk)

res. 7 (mp)

5. beträffande *prövnings- och beslutsprocessen vid viss lokalisering*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Bo60 yrkande 3,

res. 8 (c)

res. 9 (vpk, mp) - motiv.

6. beträffande *det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar*

att riksdagen med bifall till regeringsförslaget antar 4 kap. 3 § andra stycket NRL, såvitt det inte behandlats under 4 ovan, med den lydelse som framgår av bilaga 1 till detta betänkande och avslår motionerna 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga dessa motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, samt motion 1989/90:Bo57,

res. 10 (m)

res. 11 (c, vpk, mp)

7. beträffande *lagreglering om lokaliseringsalternativ och miljökonsekvensbeskrivningar*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Bo58 yrkande 2 och 1989/90:Bo60 yrkande 5.

res. 12 (c, vpk, mp)

8. beträffande *lokaliseringsort för anläggningar för slutförvar av kärnavfall*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Bo60 yrkande 4,

res. 13 (c)

9. beträffande *transporter av miljöfarligt avfall och kärnavfall*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Bo61 yrkande 3,

res. 14 (mp)

10. beträffande *propositionen i övrigt*

att riksdagen med bifall till regeringsförslaget såvitt det inte behandlats ovan antar förslaget med den lydelse som framgår av bilaga 1 till detta betänkande och avslår motionerna 1989/90:Bo56 och 1989/90:Bo61 yrkande 1, båda motionsyrkandena såvitt nu är i fråga.

Stockholm den 10 maj 1990

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

Närvarande: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Magnus Persson (s), Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Erling Bager (fp), Hans Göran Franck (s), Bertil Danielsson (m), Nils Nordh (s), Rune Evensson (s), Gunnar Nilsson (s), Jan Sandberg (m), Siw Persson (fp), Birger Andersson (c), Jan Strömdahl (vpk), Kjell Dahlström (mp) och Britta Sundin (s).

Reservationer

1. Komplettering av lagförslaget (mom. 1—10)

Kjell Dahlström (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet kan" och på s. 11 slutar med "behandlats ovan" bort ha följande lydelse:

I regeringsförslaget föreslås att prövningsplikten i 4 kap. 1 § NRL utvidgas till att omfatta ytterligare typer av anläggningar och att undantag från det kommunala vetot skall kunna ske för vissa typer av anläggningar under vissa förutsättningar. Ärendet har arbetats fram under mycket kort tid. I december 1989 avlämnade den s.k. vetokommittén ett betänkande som skickades ut på remiss. Remisstiden gick ut den 22 februari 1990. Ca 185 kommuner avlämnade remissvar inom den utsatta tiden. De flesta kommuner avvisade förslaget om en begränsning av kommunernas vetorätt.

Utskottet finner i likhet med miljöpartiet att tidsramen för ärendets behandling har varit alltför kort. Många kommuner har på grund av den korta remisstiden inte hunnit svara. De som svarat har inte alltid hunnit behandla denna så viktiga frågan om en kommuns vetorätt i kommunfullmäktige.

Enligt utskottets mening måste kommunerna i ett så principiellt viktigt ärende ges sådan remisstid att alla kommuner som så önskar hinner avge remissvar och att alla kommuner ges tillfälle att behandla ärendet på ett riktigt sätt och i enlighet med kommunallagens regler. Redan på grund av denna brist i utredningsarbetet bör förslaget avvisas.

Beträffande den sakliga innebörden av det nu behandlade regeringsförslaget vill bostadsutskottet anföra följande.

Ett skäl för avslag på propositionen är att en kommun kan försätta sig i en förhandlingssituation där fördelar i vissa avseenden kan komma att erbjudas den kommun som accepterar ett lager för miljöfarligt avfall eller kärnavfall.

Av remissvaren från de kommuner som hunnit svara framgår att den övervägande delen är negativa till förslaget såvitt rör förslaget om inskränkning i kommunernas vetorätt. Kommunernas självbestämmanderätt anses så viktig att den i stället så långt möjligt bör stärkas. Utskottet delar en sådan uppfattning. Någon anledning att nu begränsa den rätten finns inte. Inget nytt i sak har inträffat som påkallar en ändring av lagen. I stället finns det anledning att överväga ett grundlagsskydd för den kommunala vetorätten. Förslaget bör inte läggas till grund för lagstiftning.

Principen för all industriell verksamhet och energiproduktion måste vara att miljöstörningar som undergräver livsbetingelserna för växter, djur och människor inte får förekomma och att de som förekommer snarast möjligt skall upphöra. Ansvar för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet m.m. åvilar i första hand producenten men i andra hand kommunen. Den kommun, som medger att en miljöfarlig verksamhet lokaliseras till kommunen, tar på sig ansvaret för de miljöproblem som därmed uppkommer i kommunen. Ett sådant beslut om produktion eller produktionsförändring, som innebär giftiga avfallsprodukter eller andra miljöstörningar, måste därför beslutas av kommunfullmäktige. I beslutet bör anges bl.a. hur avfallet skall omhändertas och krav om lokal och direkt lagring bör ställas inom kommunen. Det är oacceptabelt att andra kommuners invånare skall påtvingas radioaktivt avfall m.m. mot sin vilja. Transporter av miljöfarligt avfall och kärnämne eller kärnavfall bör inte tillåtas från produktionsplatsen. Detta bör framgå av lag.

Någon anledning att överväga en särskild definition av begreppet miljöfarligt avfall, vilket begärs i centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 2, kan inte nu anses föreligga.

Vid de ytterligare överväganden som kan komma att ske om prövningspliktens omfattning bör även övervägas vad som anförts i motion Bo59 (fp) om starkare motivuttalanden för nyetablering inom högexploaterade kustområden.

Vad i andra motioner föreslagits om utformningen av NRL m.m. saknar aktualitet vid utskottets nu redovisade uppfattning.

Utskottet föreslår mot bakgrund av vad nu förordats att riksdagen med anledning av miljöpartiets partimotion Bo61 och partimotionerna Bo58 yrkande 1 (vpk) och Bo60 yrkande 1 (c) samt motionerna N325 yrkande 2 (mp), Bo56 (c), Bo57 och Bo59, och med avslag på propositionen i dess helhet samt motionerna Bo58 yrkande 2 och Bo60 yrkandena 2—5 ger regeringen till känna vad utskottet anför om ytterligare överväganden.

dels att momenten 1—10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1—10. beträffande *komplettering av lagförslaget* att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:N325 yrkande 2, 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo57, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo59, 1989/90:Bo60 yrkande 1 och 1989/90:Bo61 och med avslag på proposition 1989/90:126 och motionerna 1989/90:Bo58 yrkande 2 och 1989/90:Bo60 yrkandena 2—5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Komplettering av lagförslaget (mom. 1)

Agne Hansson (c), Birger Andersson (c) och Jan Strömdahl (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "*av lagförslaget*" bort ha följande lydelse:

Regeringen har på mycket kort tid efter det att den s.k. vetokommittén hade överlämnat sitt betänkande presenterat ett lagförslag i lagrådet och därefter förelagt riksdagen den proposition som nu behandlas. Betänkandet skickades i december 1989 ut på remiss till bland andra alla Sveriges kommuner. Remisstidens utgång var satt till den 22 februari 1990. Många kommuner har haft stora svårigheter att i tid behandla lagförslaget i kommunfullmäktige. I många fall har yttranden avlämnats av arbetsutskott eller kommunstyrelser. Detta är otillfredsställande. Frågan om den kommunala vetorätten är en principiellt viktig fråga. Sådana frågor bör behandlas i kommunfullmäktige.

Övervägande antalet kommuner som svarat på remissen har avstyrkt förslaget om en inskränkning av vetot. Frågan borde därför ha övervägts ytterligare. Riksdagen bör med anledning av miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 2 ge regeringen till känna vad utskottet nu anfört. I avvaktan på resultatet av nu förordade överväganden kan finnas anledning att delvis genomföra regeringens förslag och förslag i vissa motioner. Utskottet kommer nedan att göra en genomgång av propositionen och övriga motioner.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *komplettering av lagförslaget* att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Bo61 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Begreppet miljöfarligt avfall (mom. 2)

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "I propositionen" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som förs fram i centerpartiets partimotion Bo60 angående begreppet miljöfarligt avfall att detta bör inkludera kärnavfall. Det är för vanligt språkbruk naturligt att det i begreppet miljöfarligt avfall inryms alla typer av ämnen som är skadliga för miljön. Lagtexten i naturresurslagen bör därför utformas i enlighet med detta. För att undvika att oklarheter uppstår på grund av

definitioner av begreppet i annan lagstiftning bör regeringen ges i uppdrag att överväga en samordning i övrig lagstiftning så att begreppet miljöfarligt avfall genomgående ges samma innehåll. Vad nu sagts bör riksdagen med anledning av motion Bo60 yrkande 2 ge regeringen till känna. I avvaktan på den begärda lagändringen får den utformning som lagförslaget fått i propositionen godtas.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *begreppet miljöfarligt avfall*

att riksdagen med bifall till regeringsförslaget antar 4 kap. 1 § första stycket 10 och 3 § andra stycket NRL såvitt nu är i fråga i den lydelse som framgår av bilaga 1 och med anledning av motion 1989/90:Bo60 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Nylokalisering inom högexploaterade kustområden (mom. 3)

Erling Bager och Siw Persson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet delar" och på s. 6 slutar med "Bo59 (fp)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen att nyetablering av vissa typer av vindkraftsanläggningar och lager av naturgas inom högexploaterade kustområden bör ske på platser där de vållar minst skada på naturmiljön. Även om sådana hänsyn till naturvärden skall tas vid all prövning enligt NRL finns det enligt utskottets mening anledning att i motivtexten särskilt markera vikten av att nu angivna anläggningar förläggs till områden där de gör minst skada på miljön.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion Bo59 (fp) särskilt tillkännage.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

3. beträffande *nylokalisering inom högexploaterade kustområden*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Bo59 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Det kommunala vetot (mom. 4)

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet gör" och på s. 8 slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet gör följande bedömning om det kommunala vetot såvitt nu är i fråga. Bestämmelsen om den kommunala vetorätten i NRL ger kommunerna ett inflytande över inte bara de markpolitiska frågorna utan även över frågan om en industri på grund av sin verksamhet bör tillåtas etableras inom kommunen. En sådan kommunal självbestämmanderätt bör inte ändras. Genom regeringens förslag om en in-

skränkning i denna vetorätt rycks en grundläggande del av den kommunala självstyrelsen undan. För att inte så skall ske måste det finnas ytterligt starka skäl. Sådana skäl föreligger inte i dag.

En omställning och förnyelse av energisystemet kan ske utan att den kommunala självstyrelsen åsidosätts. När det gäller slutförvaring av kärnavfall m.m. måste arbetet för närvarande inriktas på att utveckla långsiktigt hållbara och säkra förvaringsmetoder. Först därefter bör såsom framförts i centerpartiets partimotion beslut träffas om lokaliseringen utan att den kommunala vetorätten åsidosätts. Den starka oro som många människor känner inför kärnkraften gör att ett beslut om lokalisering av ett lager för kärnavfall inte kan fattas mot kommuninvånarnas vilja. För att minska transportvägar med farligt avfall kan det även bli nödvändigt att pröva om slutförvaring måste lokaliseras i direkt anslutning till kärnenergianläggningen.

Ett avsteg från den absoluta vetorätten bör enligt utskottets mening kunna ske endast i de fall beslut oundgängligen måste fattas för lokalisering av en anläggning för omhändertagande av miljöfarligt avfall från hela landet, typ SAKAB. Ett sådant beslut måste emellertid fattas först efter en öppen och demokratisk prövning. En modell som bör garantera en sådan prövning kommer att behandlas i nästa avsnitt.

Med hänvisning till vad ovan anförts förordar utskottet att riksdagen med anledning av partimotionerna Bo58 (vpk) yrkande 1, Bo60 (c) yrkande 1 och Bo61 (mp) yrkande 1 samt motionerna Bo56 (c) och N325 (mp) yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, avslår regeringsförslaget beträffande det kommunala vetot såvitt nu är i fråga.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *det kommunala vetot*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, avslår regeringsförslaget i 4 kap. 3 § andra stycket NRL såvitt nu är i fråga,

6. Det kommunala vetot (mom. 4)

Jan Strömdahl (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet gör" och på s. 8 slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet gör följande bedömning om det kommunala vetot såvitt nu är i fråga. Bestämmelsen om den kommunala vetorätten i NRL ger kommunerna ett inflytande över inte bara de markpolitiska frågorna utan även över frågan om en industri på grund av sin verksamhet bör tillåtas etableras inom kommunen. En sådan kommunal självbestämmanderätt bör inte ändras. Genom regeringens förslag om en inskränkning i denna vetorätt rycks en grundläggande del av den kommunala självstyrelsen undan. För att inte så skall ske måste det finnas ytterligt starka skäl. Sådana skäl föreligger inte i dag.

Det är viktigt att kärnkraftsalternativen uppfattas som positiva och välkomnas i kommunerna. Det kan därför aldrig bli fråga om att inskränka vetorätten för lokalisering av nya energianläggningar. För sådana anläggningar finns det dessutom alltid alternativ både i vad avser storlek och energislag.

Såsom anförs i vänsterpartiet kommunisternas partimotion måste uppkomsten av miljöfarligt avfall förhindras redan i produktionsleden och i annat fall återvinnas i största möjliga utsträckning. Om det omhändertagande av miljöfarligt avfall som måste ske utförs med en teknik som inte äventyrar de kringboendes hälsa eller miljö och som framstår som fullt säkert för dessa människor kommer en lokalisering av en sådan anläggning med största sannolikhet till stånd på frivillig grund. Skulle det visa sig omöjligt i en konkret situation kan det — men först då — bli nödvändigt med en begränsad ändring av NRL.

När det gäller landets kärnavfall föreligger bred enighet om att det måste tas om hand i Sverige. Hur det bör ske finns det ännu ingen som har tillräcklig kunskap om. Det är därför såsom anförts i flera motioner för tidigt och inte heller nu nödvändigt att reglera lokaliseringsfrågan och begränsa vetorätten för kärnavfallsanläggningar. Regeringens förslag om begränsning av den kommunala vetorätten såvitt nu är i fråga avstyrks således.

Med hänvisning till vad ovan anförts förordar utskottet att riksdagen med anledning av partimotionerna Bo58 (vpk) yrkande 1, Bo60 (c) yrkande 1 och Bo61 (mp) yrkande 1 och motionerna Bo56 (c) och N325 (mp) yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, avslår regeringsförslaget beträffande det kommunala vetot såvitt nu är i fråga.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *det kommunala vetot*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, avslår regeringsförslaget i 4 kap. 3 § andra stycket NRL såvitt nu är i fråga,

7. Det kommunala vetot (mom. 4)

Kjell Dahlström (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet gör" och på s. 8 slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet gör följande bedömning om det kommunala vetot såvitt nu är i fråga. Bestämmelsen om den kommunala vetorätten i NRL ger kommunerna ett inflytande öve: inte bara de markpolitiska frågorna utan även över frågan om en industri på grund av sin verksamhet bör tillåtas etableras inom kommunen. En sådan kommunal självbestämmanderätt bör inte ändras. Genom regeringens förslag om en inskränkning i denna vetorätt rycks en grundläggande del av den kommunala självstyrelsen undan.

Av remissvaren från de kommuner som hunnit svara inom den korta remisstiden framgår att den övervägande delen är negativ till förslaget i denna del. Kommunernas självbestämmanderätt anses så viktig att den i stället så långt möjligt bör stärkas. Utskottet delar en sådan uppfattning. Någon anledning att nu begränsa den rätten finns inte. Inget nytt i sak har inträffat som påkallar en ändring av lagen. I stället finns det anledning att överväga ett grundlagsskydd för den kommunala vetorätten. Förslaget bör inte läggas till grund för lagstiftning.

Ett annat skäl för avslag på propositionen är att en kommun kan försätta sig i en förhandlingssituation där fördelar i vissa avseende kan komma att erbjudas den kommun som accepterar ett lager för miljöfarligt avfall eller kärnavfall. Detta vore ett olyckligt utfall av lagen.

Med hänvisning till vad ovan anförts förordar utskottet att riksdagen med anledning av partimotionerna Bo58 (vpk) yrkande 1, Bo60 (c) yrkande 1 och Bo61 (mp) yrkande 1 och motionerna Bo56 (c) och N325 (mp) yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, avslår regeringsförslaget beträffande det kommunala vetot såvitt nu är i fråga.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *det kommunala vetot*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga motionsyrkanden såvitt nu är i fråga, avslår regeringsförslaget i 4 kap. 3 § andra stycket NRL såvitt nu är i fråga,

8. Prövnings- och beslutsprocessen vid viss lokalisering (mom. 5)

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Enligt regeringsformen" och på s. 9 slutar med "*viss lokalisering*" bort ha följande lydelse:

Utskottets principiella ståndpunkt är att vetorätten skall vara absolut. Även om sådana produktionsprocesser väljs som kraftigt reducerar kvantiteten miljöfarligt avfall och starkt minskar avfallets farlighet är det i dagens läge ofrånkomligt att en del miljöfarligt avfall måste tas om hand. I regel torde dessa anläggningar inte medföra några problem ur lokaliseringssynpunkt. Det kan emellertid uppkomma en sådan situation att en för landet viktig avfallsanläggning måste komma till stånd men de kommuner som skulle kunna komma i fråga avstyrker en lokalisering i den egna kommunen. Centerpartiet anvisar i en sådan tänkt situation den modellen att riksdagen stiftar en särskild lag eller beslutar om en begränsad ändring i NRL. Lagen eller lagändringen skall vara tidsbegränsad. Den skall utformas så att den blir generellt tillämplig och skall ge regeringen möjlighet att besluta om en lokalisering av avfallsanläggningen i en situation då lokaliseringsfrågan inte

kan lösas på frivillig väg. Fördelen med den föreslagna lösningen är att ett så viktigt beslut som lokalisering av en anläggning för förvaring av miljöfarligt avfall från hela landet inte skall kunna fattas utan att en öppen och demokratisk prövning skett.

Utskottet förordar att riksdagen med anledning av centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 3 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. *beträffande prövnings- och beslutsprocessen vid viss lokalisering*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Bo60 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Prövnings- och beslutsprocessen vid viss lokalisering (mom. 5, motiveringen)

Jan Strömdahl (vpk) och Kjell Dahlström (mp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Enligt regeringsformen" och på s. 9 slutar med "*viss lokalisering*" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte inse att den lösning som förespråkas i centerpartiets partimotion skulle innebära några fördelar. Utskottets principiella inställning är att någon begränsning i vetorätten för omhändertagande av miljöfarligt avfall inte behövs. Om hanteringen sker på ett sätt som framstår som fullt säkert kommer samförståndslösningar att kunna uppnås. Skulle frivilliga lösningar i något fall inte kunna komma till stånd är den lämpligaste lösningen en mycket begränsad ändring i NRL, på sätt som vetokommittén anvisat. Utskottet avstyrker centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 3.

10. Det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar (mom. 6)

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "*och vindkraftsanläggningar*" bort ha följande lydelse:

Vetorätten kommer vid ett bifall till propositionen alltjämt att gälla i alla de fall de i lagen angivna anläggningarna inte kan anses vara ur nationell synpunkt synnerligen angelägna. När det gäller vindkraft kan den komma att få en annan betydelse än i dag vid en omläggning av energiförsörjningen. Såvitt nu kan förutses kommer den dock inte att få sådan betydelse för energiproduktionen att en vindkraftsanläggning kan anses uppfylla kravet att vara av nationell betydelse. Någon möjlighet att inskränka vetorätten för dylika anläggningar bör därför inte införas. Punkt 8 bör utgå i 4 kap. 3 § andra stycket NRL.

Utskottet förordar med hänvisning till vad nu sagts att riksdagen avslår regeringens förslag såvitt avser inskränkning av det kommunala vetot för vissa vindkraftsanläggningar och med anledning av vänsterpartiets partimotion Bo58 yrkande 1, centerpartiets partimotion Bo60

yrkande 1 och miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 1 och motionerna Bo56 (c) och N325 yrkande 2, samtliga dessa yrkanden såvitt nu är i fråga, samt motion Bo57 (m) antar utskottets förslag till lag om ändring av 4 kap. 3 § andra stycket NRL och som framgår av bilaga 2 i detta betänkande.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar* att riksdagen med avslag på regeringsförslaget i 4 kap. 3 § andra stycket NRL, såvitt det inte behandlats under 4 ovan, och med anledning av motionerna 1989/90:Bo56, 1989/90:Bo57, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga yrkanden utom det andra såvitt nu är i fråga, antar utskottets förslag till lag om ändring i 4 kap. 3 § andra stycket NRL och som framgår av bilaga 2 till detta betänkande,

11. Det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar (mom. 6)

Agne Hansson (c), Birger Andersson, (c), Jan Strömdahl (vpk) och Kjell Dahlström (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "*vindkraftsanläggningar*" bort ha följande lydelse:

Den kommunala självbestämmanderätten är en viktig princip som inte utan ytterligt starka skäl bör inskränkas. Sådana skäl föreligger inte i dag. Den framtida energiförsörjningen kan och måste klaras med sådana anläggningar och tekniker som kan accepteras av befolkningen. Det finns inte anledning att inskränka vetorätten för lokalisering av vindkraftsanläggningar.

Utskottet förordar med hänvisning till vad nu sagts att riksdagen avslår regeringens förslag såvitt avser inskränkning av det kommunala vetot för vissa vindkraftsanläggningar och med anledning av vänsterpartiets partimotion Bo58 yrkande 1, centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 1 och miljöpartiets partimotion Bo61 yrkande 1 och motionerna Bo56 (c) och N325 yrkande 2, samtliga dessa yrkanden såvitt nu är i fråga, samt motion Bo57 (m) antar utskottets förslag till lag om ändring av 4 kap. 3 § andra stycket NRL och som framgår av bilaga 2 i detta betänkande.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar* att riksdagen med avslag på regeringsförslaget i 4 kap. 3 § andra stycket NRL, såvitt det inte behandlats under 4 ovan, och med anledning av motionerna 1989/90:56, 1989/90:57, 1989/90:Bo58 yrkande 1, 1989/90:Bo60 yrkande 1, 1989/90:Bo61 yrkande 1 och 1989/90:N325 yrkande 2, samtliga yrkanden utom det andra

såvitt nu är i fråga, antar utskottets förslag till lag om ändring i 4 kap. 3 § andra stycket NRL och som framgår av bilaga 2 till detta betänkande,

1989/90:BoU20

12. Lagreglering om lokaliseringsalternativ och miljökonsekvensbeskrivningar (mom. 7)

Agne Hansson (c), Birger Andersson (c), Jan Strömdahl (vpk) och Kjell Dahlström (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "*och miljökonsekvensbeskrivningar*" bort ha följande lydelse:

Visserligen har uttalats i propositionen att krav på miljökonsekvensbeskrivningar i prövningsärenden enligt 4 kap. NRL skall lagregleras. Utskottet anser emellertid detta så viktigt att det ändå bör ges regering-
en till känna. Utskottet vill därutöver understryka vikten av att förfarandet i prövningsärenden kommer till uttryck i författning. Även kravet på redovisning av olika alternativa lokaliseringar i ett prövningsärende bör därför klart framgå av lag.

Vad nu anförts bör riksdagen med anledning av centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 5 och vänsterpartiets partimotion Bo58 yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *lagreglering om lokaliseringsalternativ och miljökonsekvensbeskrivningar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Bo58 yrkande 2 och 1989/90:Bo60 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

13. Lokaliseringsort för anläggningar för slutförvar av kärnavfall (mom. 8)

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet delar" och på s. 11 slutar med "*av kärnavfall*" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad som anförts i centerpartiets partimotion om den inriktning som arbetet för omhändertagande av kärnavfall bör ha. Det har ännu inte presenterats någon metod som garanterar en säker förvaring. Riskerna vid transport av radioaktivt avfall har inte heller eliminerats. Först när dessa frågor är lösta bör beslut träffas om lokaliseringen. Vad utskottet nu anför bör riksdagen med anledning av centerpartiets partimotion Bo60 yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *lokaliseringsort för anläggningar för slutförvar av kärnavfall*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Bo60 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. Transporter av miljöfarligt avfall och kärnavfall (mom. 9)

1989/90:BoU20

Kjell Dahlström (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Principen för all industriell verksamhet och för energiproduktionen måste vara att avfall som är skadligt för växter, djur och människor inte får förekomma. Varje kommun som godtar att en miljöfarlig verksamhet lokaliseras i kommunen måste också ta ansvar för att det miljöfarliga avfall som kan uppkomma i verksamheten kan förvaras i närheten av produktionsplatsen. Det miljöfarliga avfallet bör inte tillåtas transporteras från en produktionsplats. Riksdagen bör därför och med anledning av miljöpartiets partimotion 1989/90:Bo61 yrkande 3 såvitt nu är i fråga hos regeringen begära ett förslag till lag om förbud för transport av miljöfarligt avfall m.m.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *transporter av miljöfarligt avfall och kärnavfall* att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Bo61 yrkande 3 såvitt nu är i fråga som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Regeringsförslagets behandling

Kjell Dahlström (mp) anför:

Jag har i reservation 1 föreslagit att riksdagen avslår propositionen i dess helhet och låter regeringen överväga ärendet på nytt med beaktande av de synpunkter som framkommit i reservationen.

Jag har dock — för det fall att reservation 1 inte vinner riksdagens bifall — reserverat mig mot betänkandet i vad avser den kommunala vetorätten, prövnings- och beslutsprocessen (såvitt avser motiveringen), det kommunala vetot och vindkraftsanläggningar, lagreglering om lokaliseringsalternativ och miljökonsekvensbeskrivningar samt transporter av miljöfarligt avfall och kärnavfall.

2. Transport av miljöfarligt avfall

Agne Hansson (c), Birger Andersson (c) och Jan Strömdahl (vpk) anför:

Vår inställning till transporter av miljöfarligt avfall m.m. är att sådana så långt möjligt bör undvikas. I de fall transporter ändå måste ske bör eftersträvas att transportvägarna förkortas. Det är emellertid som utskottsmajoriteten anfört inte i dagens läge möjligt att förbjuda transport av miljöfarligt avfall eller kärnavfall.

Utskottets Förslag till

1989/90:BoU20
Bilaga 1

Lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m. m.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § samt 4 kap. 1 och 3 §§ lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Inom kustområdena och skärgårdarna från Brofjorden till Simpevarp och från Arkösund till Forsmark, utmed Gotlands kust, på Östergarn och Storsudret på Gotland samt på Fårö får fritidsbebyggelse komma till stånd endast i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna.

Anläggningar som avses i 4 kap. 1 § första stycket får komma till stånd endast på platser där anläggningar av sådant slag redan finns.

Inom områden som avses i första stycket får anläggningar som avses i 4 kap. 1 § första stycket 1–7 och 10–11 komma till stånd endast på platser där anläggningar som skall prövas enligt 4 kap. 1 § första stycket redan finns.

4 kap.

1 §

Följande slag av nya anläggningar får inte utföras utan tillstånd av regeringen:

1. järn- och stålverk, metallverk och ferrolegeringsverk,
2. massfabriker och pappersbruk,
3. fabriker för raffinering av råolja eller för tung petrokemisk produktion,
4. fabriker för framställning av baskemikalier eller gödselmedel,
5. cementfabriker,
6. anläggningar för kärnteknisk verksamhet som prövas av regeringen enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet samt anläggningar för att bryta uranhaltigt material eller andra ämnen som kan användas för framställning av kärnbränsle,
7. anläggningar för eldning med fossilt bränsle om anläggningen har en tillförd effekt om minst 200 megawatt,
8. anläggningar för att utvinna ämnen eller material inom de områden som anges i 3 kap. 5 §.

7. förbränningsanläggningar om anläggningen har en tillförd effekt om minst 200 megawatt,

8. gruppstationer för vindkraft med tre eller flera vindkraftsaggre-

¹ Lagen omtryckt 1987:247.

gat med en sammanlagd uteffekt av minst 10 megawatt,

9. anläggningar för lagring av minst 50 miljoner normal kubikmeter naturgas,

10. anläggningar för behandling av miljöfarligt avfall om huvuddelen av det avfall som avses bli behandlat i anläggningen härrör från andra inrättningar och mer än 10 000 ton miljöfarligt avfall årligen förbränns eller på annat sätt slutligt omhändertas vid anläggningen,

11. anläggningar för att utvinna ämnen eller material inom de områden som anges i 3 kap. 5 §.

Tillstånd av regeringen krävs även för att bygga plattformar som är avsedda att användas vid utvinning av olja eller gas inom havsområden och för att ankra eller förtöja sådana plattformar för reparation, ombyggnad eller av annan anledning.

3§

Tillstånd enligt 1 eller 2 § får lämnas om hinder inte möter på grund av bestämmelserna i 2 eller 3 kap. eller med hänsyn till andra allmänna planeringssynpunkter och om kommunfullmäktige har tillstyrkt att tillstånd lämnas.

I fråga om anläggning som sägs i 4 kap. 1 § första stycket 6, om den avser mellanlagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall, eller anläggning som sägs i 4 kap. 1 § första stycket 7, 8, 9 eller 10 får, om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att anläggningen kommer till stånd, regeringen lämna tillstånd även om kommunfullmäktige inte har tillstyrkt detta. Vad nu sagts gäller inte, om en lämplig plats för anläggningen anvisats inom annan kommun som kan antas godta en placering där, eller, i annat fall, om en annan plats bedöms vara lämpligare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Reservanters

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 § lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §

Tillstånd enligt 1 eller 2 § får lämnas om hinder inte möter på grund av bestämmelserna i 2 eller 3 kap. eller med hänsyn till andra allmänna planeringssynpunkter och om kommunfullmäktige har tillstyrkt att tillstånd lämnas.

I fråga om anläggning som sägs i 4 kap. 1 § första stycket 6, om den avser mellanlagring eller sluttlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall, eller anläggning som sägs i 4 kap. 1 § första stycket 7, 9 eller 10 får, om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att anläggningen kommer till stånd, regeringen lämna tillstånd även om kommunfullmäktige inte har tillstyrkt detta. Vad nu sagts gäller inte, om en lämplig plats för anläggningen anvisats inom annan kommun som kan antas godta en placering där, eller, i annat fall, om en annan plats bedöms vara lämpligare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

¹ Lagen omtryckt 1987:247.